

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

23/5907-

20. desember 2023

Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) – Svar på spørsmål fra komiteen

Jeg viser til spørsmålene fra Utdannings- og forskningskomiteen i brev 5. desember 2023 i forbindelse med behandlingen av Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven). Nedenfor er svar på spørsmålene.

Lovens kapittel 2 Virksomhet og ansvar

1. § 2-6 Egenbetaling for statsborgere fra land utenfor EØS og Sveits

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsene i gjeldende § 7-1. Kan departementet komme med forslag til en lovformulering som i større grad åpner for at høyskolene og universitetene *kan* kreve skolepenger, fremfor skal, og hvor det åpnes for at institusjonene ikke er pålagt å kreve inn hele kostnaden for en studieplass.

Svar:

Dersom loven i større grad skal åpne for at høyskolene og universitetene selv kan velge om de vil kreve egenbetaling fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits, kan ordet «skal» byttes ut med «kan» i lovforslagets § 2-6 første ledd første punktum endres slik (endring i kursiv):

Statlige universiteter og høyskoler *kan* kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits.

Dersom loven skal åpne for at institusjonene ikke skal være pålagt å kreve inn hele kostnaden for en studieplass, kan andre punktum i lovforslagets § 2-6 første ledd fjernes. Dermed vil setningen som er gjengitt over, bli eneste innholdet i første ledd.

Det ble i statsbudsjettet for 2023 vedtatt at statlige universiteter og høyskoler skal kreve minst kostnadsdekkende studieavgift fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits. Bevilgningen ble redusert med 74,4 mill. kroner, og verdien av frigjøring av kapasiteten ble grovt anslått til 225 mill. kroner i 2023, og 900 mill. kroner fullt opptrappet i 2025. Dersom lovforslagets § 2-6 første ledd endres slik som angitt over, og institusjoner velger å ikke krever egenbetaling, vil de selv måtte dekke inn kostnadene.

Departementet gjør oppmerksom på at lovforslagets § 6-2 tredje ledd bestemmer at private institusjoner ikke kan bruke statstilskudd til å dekke driftskostnader for studier til studenter som skal avkreves egenbetaling etter lovforslagets § 2-6. Dette er en videreføring av uhl. § 8-3 femte ledd. Dersom statlige institusjoner skal kunne velge om de vil kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits, må også lovforslagets § 6-2 tredje ledd fjernes slik at ikke de private institusjonene blir pålagt strengere regler enn de statlige.

Årsaken til at det kreves kostnadsdekkende studieavgift, er at det etter EØS-regelverket om offentlig støtte i utgangspunktet er forbudt å gi offentlige midler til utdanning som ikke i hovedsak er finansiert av det offentlige. Departementet har lagt til grunn at utdanning vil kunne anses som såkalt økonomisk aktivitet dersom studenten betaler mer enn om lag 35 prosent av utgiftene for tilbudet. Dersom lovforslagets § 2-6 første ledd skal endres fra «skal» til «kan», legger departementet til grunn institusjonene kan be om enten inntil om lag 35 prosent egenbetaling, eller full kostnadsdekning. Dermed må staten enten finansiere rundt 65 prosent eller mer av utgiftene til utdanningen, eller utdanningen må i sin helhet være finansiert av andre enn staten. Dersom staten for eksempel finansierer 40 prosent av kostnadene, er det en risiko for at dette kan vurderes å være i strid med EØS-regelverket. Regelverket er ikke til hinder for å blande både betalende og ikke-betalende studenter i samme studiet, så lenge institusjonen har et tydelig regnskapsmessig skille mellom ikke-økonomisk aktivitet (gratisstudenter og egenbetaling inntil 35 prosent) og økonomisk aktivitet (egenbetaling på 100 prosent kostnadsdekning).

Jeg opplyser om at endringen som skisseres over, ikke er utredet. Det er uklart hvilke konsekvenser dette vil få. En slik endring kan gå ut over tilbudet til andre studenter ved institusjoner som velger å ikke kreve egenbetaling for å dekke kostnadene for studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits. Dersom en slik endring skal gjennomføres, bør forslaget utredes nærmere og sendes på høring.

Lovens kapittel 4 Organisering og ledelse ved statlige institusjoner

2. § 4-1 femte ledd tredje punktum om nedleggelse av studiested

Hva legges det i begrepet "studiested", slik det er brukt i § 4-1 om at nedleggelse av studiesteder skal vedtas av Kongen i statsråd?

Svar:

Begrunnelsen for forslaget om at nedleggelse av studiesteder skal besluttes av Kongen i statsråd, er at nedleggelse av studiesteder vil ha en side til distriktpolitiske mål da slike beslutninger kan få betydning for tilgangen på utdanning og for både arbeidsplasser og befolkningen i området. Hva som er et studiested, må vurderes i lys av denne begrunnelsen. Det må dermed være tale om steder hvor det foregår undervisning av et visst omfang og av en viss varighet. Det må avgrenses mot steder som brukes til samlingsbasert undervisning eller hvor bruken er mer ad hoc-preget.

Jeg mener det ikke er hensiktsmessig eller nødvendig å definere «studiested» nærmere i loven. Jeg forutsetter at institusjonene tar initiativ til dialog hvis de vil legge ned noe som kan betegnes som et studiested. Hvis det oppstår tilfeller som institusjonene er usikre på om er omfattet av loven, så kan de avklare dette med departementet i styringsdialogen.

Lovens kapittel 10 Læringsmiljø, studentrettigheter og studentrepresentasjon

3. § 10-1 Læringsmiljøet ved universiteter og høyskoler

Komiteen ber departementet om å foreslå en lovformulering som i større grad samsvarer med formuleringene i arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd, som lyder: *«Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd. Standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.»*

Svar:

Dersom lovforslagets § 10-1 skal formuleres på en måte som i større grad samsvarer med formuleringene i arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd, kan den formuleres slik (endringer med overstryking og kursiv):

§ 10-1 Læringsmiljøet ved universiteter og høyskoler

Universiteter og høyskoler skal sørge for at læringsmiljøet på institusjonen er *fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i læringsmiljøet som kan innvirke på hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. Standarden for helse, sikkerhet og velferd skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.*

Læringsmiljøet er de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske, psykososiale helse og velferd. I læringsmiljøet inngår fysiske, digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold.

Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå i institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 3-5.

Institusjonen skal samarbeide med studentsamskipnaden om å legge til rette for et godt læringsmiljø og god studentvelferd.

Departementet kan gi forskrift om krav til læringsmiljøet.

Jeg mener innholdet i lovforslagets § 10-1 samsvarer godt med arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd. At formuleringen er noe annerledes skyldes at departementet i lovforslaget har utelatt elementer som anses å være språklig eller rettslig overflødige. For eksempel er det ikke noen meningsforskjell mellom «forsvarlig» og «fullt forsvarlig». At standarden for helse, sikkerhet og velferd til enhver tid skal utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet, følger av at «forsvarlig» er en rettslig standard, og det er ikke nødvendig at dette står i loven.

Departementet har i utformingen av lovforslaget lagt vekt på at loven skal være brukervennlig, med et klart og godt språk. Språkrådet har hjulpet departementet og gitt språklige råd i arbeidet med lovteksten. Se nærmere om dette i punkt 4 i proposisjonen.

Jeg mener på denne bakgrunn at formuleringen av lovforslagets § 10-1 ikke bør endres for å bli likere formuleringene i arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd.

4. § 10-12 Studentenes representasjon i universiteters og høyskolers organer

Komiteen ber departementet foreslå en lovformulering som sikre at studenter skal kunne bli hørt og delta også i organer som ikke er tildelt «beslutningsmyndighet» eller som ikke er regnet som kollegiale organ?

I NOU 2003:25 ble paragrafen om studentenes representasjonsrett foreslått utdypet slik, men dette forslaget til andre ledd ble ikke tatt inn i regjeringens lovforslag: "I alle organ ved institusjonen som har bestemmende myndighet eller innflytelse over forhold som angår studentenes interesser, skal studentene alltid ha rett til å møte med to representanter hvorav minst en skal møte med stemmerett. Institusjonene skal legge til rette for at studentene skal kunne delta og bli hørt også i andre organ enn de som omfattes av første ledd."

Hva var årsaken og argumentene mot at andre ledd i paragrafen om studentenes representasjonsrett, slik den ble foreslått i NOU 2003:25, ikke ble tatt inn i lovverket da Ot.prp.nr.79 (2003-2004) ble behandlet i Stortinget? Er det hindringer mot å ta inn denne setningen i loven i dag?

Svar:

Jeg vet ikke hva som er årsaken til forslaget i NOU 2003: 25 om at studentene skal kunne delta og bli hørt også i andre organ enn organer med beslutningsmyndighet, ikke ble fulgt opp i Ot.prp.nr.79 (2003-2004). Dette er heller ikke omtalt i den nevnte proposisjonen.

I Ot.prp. nr. 79 (2003–2004) punkt 5.1.4 er departementets forslag begrunnet slik:

Etter departementets vurdering er det viktig at studentenes legitime behov for å delta i beslutningsprosesser som gjelder deres egen studiesituasjon, kommer tydelig til uttrykk i loven. Studentene representerer en viktig ressurs og tilbakemeldingene fra institusjonene viser at studentene aktivt bidrar til institusjonenes utvikling gjennom sin deltakelse i de besluttende systemer. Departementet viser til at en oppstilling av andelen studentmedlemmer eller et bestemt antall medlemmer studentene skal ha i et organ, kan få betydning for størrelsen og sammensetningen av organet. Departementet foreslår at studentene fortsatt skal være representert med minst 20 prosent av medlemmene i beslutningsorgan. Der dette ikke utgjør mer enn ett medlem, kan de møte med ytterligere en student som har tale- og forslagsrett.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen hadde ikke merknader til dette forslaget, jf. Innst. O. nr. 48 (2004–2005). Reglene om studentenes representasjon i institusjonenes organer ble dermed vedtatt i samsvar med forslaget i Ot.prp. nr. 79 (2003–2004), jf. universitets- og høyskoleloven § 4-4.

I tråd med ønsket om å gi institusjonene handlingsrom og ansvar, har departementet lagt vekt på at den nye universitets- og høyskoleloven skal inneholde minst mulig detaljregulering, jf. Prop. 126 L (2022–2023) punkt 3.3. I utgangspunktet mener jeg derfor at loven ikke bør regulere detaljer om institusjonenes møtearenaer, arbeidsformer mv. I forslaget til ny lov har departementet likevel foreslått å videreføre reglene om studentenes representasjon i institusjonenes organer. Departementet har også foreslått å videreføre en del andre regler om organisering av institusjonene for å ivareta studentenes rettigheter, for eksempel regler om læringsmiljøutvalg.

I Prop. 126 L (2022–2023) punkt 14.12.4 viser departementet til at Norsk studentorganisasjon med flere, uttalte at paragrafen om studentrepresentasjon bør utvides til også å gjelde saksforberedende og rådgivende organer. Et krav om at studenter skal ha minimum 20 prosent i alle saksforberedende, rådgivende og beslutningstagende organer ved institusjonene er etter min vurdering ikke hensiktsmessig. Slik departementet har forstått høringsuttalelsene, innebærer dette et ønske om at studentene også skal få delta i møter og diskusjoner i institusjonenes ledergrupper. Det er i dag ulik praksis i sektoren når det gjelder hvordan studentene inkluderes i arbeid og møter som skjer i ledergruppene ved institusjonene. Jeg mener det bør være opp til institusjonene selv å vurdere hvordan de skal organisere slike interne forhold. Institusjonene må imidlertid sørge for at det, for eksempel i ulike ledergruppemøter og lignende fora som studentene ikke er representert i, ikke fattes beslutninger i saker som studentene etter loven har krav på deltakelse i.

Dersom studentene skal ha rett til å delta i alle organer som har innflytelse over forhold som angår studentenes interesser, vil dette kunne føre til vanskelige definisjons- og avgrensningsspørsmål. Den endelige avgjørelsen av slike spørsmål må uansett være opp til ledelsen på institusjonene.

Jeg mener at studentenes interesser er godt ivaretatt ved at de er sikret representasjon i kollegiale organer som har avgjørelsesmyndighet. Hvis Stortinget likevel vil at loven skal ha en bestemmelse som sikrer studentrepresentasjon også i andre organer, kan det tilføyes følgende nytt tredje punktum i lovforslagets § 10-12 første ledd:

Studenter skal også kunne delta og bli hørt i organer som ikke har avgjørelsesmyndighet, men som har innflytelse over forhold som angår studentenes interesser.

I så fall bør også andre ledd endres slik (endring med overstryking og kursiv):

Første ledd kan fravikes dersom organet som har delegert myndighet til ~~det kollegiale organet som har avgjørelsesmyndighet eller innflytelse over forhold som angår studentenes interesser~~, enstemmig bestemmer det.

5. Hvordan kan en lovbestemmelse som sikrer studenttillitsvalgtes rett til opplæring i hvordan institusjonene fungerer, og som pålegger institusjonene ansvaret for dette, best formuleres?

Svar:

Jeg er enig i at studentrepresentanter bør få den opplæringen som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver som representanter for studentene. Intensjonen med kravene i dagens lov og lovforslaget om studentrepresentasjon vil ikke bli oppnådd dersom studentene ikke settes i stand til å ivareta studentenes interesser i de ulike organene. Jeg mener imidlertid at vi bør ha tillit til at universiteter og høyskoler ivaretar dette behovet uten at det er nødvendig å fastsette en konkret lovregel om dette.

Dersom det skal innføres en regel om dette, kan det gjøres ved å tilføye følgende nytt tredje ledd i lovforslagets § 10-12:

Institusjonene skal sørge for å gi studentrepresentantene den opplæringen som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver som studentrepresentanter.

Lovens kapittel 12 Regler om adferd og reaksjoner

6. § 12-4 Uredelig opptreden og fusk

Departementet foreslår å ikke definere fusk i lovverket. I høringsinnspillet fra ICJ-Norge foreslås fusk definert i §12-4 som "brudd med tydelig angitte regler for gjennomføring av den obligatoriske aktiviteten eller eksamenen som mest sannsynlig bevisst eller grovt uaktsomt fra studentens side har gitt et uberettiget fortrinn eller resultat for studenten selv eller en annen".

Ser departementet noen svakheter ved en slik definisjon og hva er i så fall disse?

Komiteen ber departementet om å foreslå en lovformulering som er i tråd med dette innspillet.

Svar:

Forslaget til definisjon av fusk fra ICJ-Norge innebærer at det uberettigede fortrinnet må være oppnådd bevisst eller grovt uaktsomt for å anses som fusk. Denne definisjonen er etter departementets vurdering i strid med gjeldende rett, slik den blant annet er slått fast av Høyesterett i Rt. 2015 s. 995. Høyesterett har i denne dommen lagt til grunn at «fusk» bare er et koblingsord, og at fusk er brudd på eksamensreglementet. Høyesterett pekte på at begrepet «fusk» gir inntrykk av at det må være gjort noe klanderverdig, men understreket at dette ikke er tilfellet, og at fusk bare er en handling som er i strid med eksamensreglementet. Høyesterett etablerte også en nedre terskel for hva som kan anses som fusk ved at Høyesterett la til grunn at handlinger som åpenbart ikke er egnet til å gi kandidaten noen fordel ved eksamen, ikke er fusk selv om handlingen objektivt sett er i strid med eksamensreglementet. Som eksempel viste Høyesterett til gjenglemming av et privat brev uten faglig innhold (i en eksamenssituasjon uten hjelpemidler). Dette eksemplet viser at det er en svært høy terskel for at brudd på eksamensreglement ikke skal regnes som fusk.

Jeg mener det ikke er grunnlag for en slik endring som ICJ-Norge foreslås. Institusjonenes regler om fusk handler om at det må være rammer for gjennomføring av eksamen som gjør

at institusjonene kan prøve og vurdere studentenes kunnskaper på en upartisk og faglig betryggende måte, jf. uhl. § 3-9 første ledd og lovforslagets § 11-6 første ledd. Hvis en student handler i strid med reglene som er fastsatt for en eksamen, vil studenten kunne få en uberettiget fordel sammenlignet med de andre studentene. Ettersom det er institusjonenes ansvar å sørge for en upartisk og faglig betryggende prøving og vurdering, må institusjonene også kunne bestemme hvilke regler som skal gjelde for eksamen – og dermed hva som skal regnes som fusk. Det samme gjelder for obligatoriske aktiviteter som studentene må gjennomføre for å få rett til å gå opp til eksamen. Jeg opplyser for ordens skyld om at årsaken til at fusk ved obligatoriske aktiviteter er foreslått regulert eksplisitt i ny lov er at departementet har lagt til grunn en definisjon av eksamen som ikke lenger inkluderer obligatoriske aktiviteter. Se punkt 4.2.2 i proposisjonen.

Jeg mener gjeldende rett bør videreføres, slik at det er institusjonenes regler som er avgjørende for om en handling skal anses som fusk. I punkt 16.4.4.3 i proposisjonen har departementet imidlertid foreslått enkelte føringer for hva som kan reguleres som fusk framover. Føringene innebærer at gjenbruk av eget arbeid som ikke har gitt uttelling i form at studiepoeng eller rett til å gå opp til eksamen, ikke kan anses som fusk. Dersom Stortinget gir sin tilslutning til disse føringene, vil de utgjøre begrensninger for hva institusjonene kan ha regler om i sine eksamensreglement framover når det gjelder gjenbruk av eget arbeid.

Dersom fusk skal defineres i loven, mener jeg at det bør gjøres helt overordnet og at det bør tas utgangspunkt i dommen fra Høyesterett i Rt. 2015 s. 995. Fusk kan i så fall defineres slik: «Med fusk menes handlinger som er i strid med institusjonens regler for den aktuelle eksamen eller obligatoriske aktiviteten og som kan ha gitt studenten en uberettiget fordel». En slik definisjon angir på et overordnet nivå hva fusk er, samtidig som det er klart at det er den enkelte institusjon som bestemmer hvilke regler som skal gjelde for den enkelte eksamen eller obligatoriske aktivitet. Dersom en slik definisjon skal tas inn i loven, kan definisjonen over tas inn som nytt andre punktum i lovforslagets § 12-2 andre ledd.

Se ellers begrunnelsen for å ikke definere fusk nærmere i loven i punkt 16.4.4.3 i proposisjonen. Se også høringsinnspill til komiteen om dette fra Universitets- og høgskolerådet (UHR).

Jeg ser at det er en utfordring at det er ulike oppfatninger i sektor om hva som bør anses som fusk. I proposisjonen er det understreket at departementet forventer at institusjonene selv tar et ansvar for å samordne seg. Departementet har også vurdert hvilke tiltak som kan legge bedre til rette for lik praksis og samordning i fuskesaker, og har drøftet dette spørsmålet med Universitets- og høgskolerådet (UHR). Etter departementets vurdering kan informasjonsdeling om forvaltningspraksis og arenaer for erfaringsdeling være egnet til å bidra til bedre samordning på et felt som er under stadig utvikling. Departementet har derfor bedt Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), i samråd med UHR og andre aktører i sektoren, vurdere hvordan det kan legges til rette for bedre informasjon og erfaringsdeling når det gjelder fusk. Se punkt 16.4.4.3.

Jeg ser at bruken av uttrykket «fusk» i loven kan gi inntrykk av at handlingen må være klanderverdig eller alvorlig. For å få tydeligere fram at fusk bare er et koblingsord som viser til brudd på institusjonens regler, kan et alternativ til å definere fusk i loven, være å erstatte uttrykket «fusk» med en mer konkret beskrivelse. I så fall kan overskriften og andre ledd i lovforslagets § 12-4 endres slik:

§ 12-4 Uredelig opptreden og fusk *brudd på regler for eksamen mv.*

Dersom en student ved uredelig opptreden forsettlig eller grovt uaktsomt har skaffet seg adgang til eksamen eller obligatoriske aktiviteter, kan eksamenen eller aktiviteten annulleres.

Dersom en student ~~forsettlig har forsøkt å fuske eller~~ forsettlig eller grovt uaktsomt har ~~fusk~~et i forbindelse med gjennomføringen av *handlet i strid med reglene som er fastsatt for en* eksamen eller *en* obligatoriske aktiviteter ~~eller forut for endelig sensur~~, kan eksamenen eller aktiviteten annulleres. *Det samme gjelder ved forsettlig forsøk på slik handling.*

[...]

Jeg gjør for øvrig oppmerksom på at det at en handling er i strid med institusjonens regler og dermed anses som fusk, ikke er ensbetydende med at det skal gis en reaksjon i form av annullering eller utestenging. For det første må selve fuskehandlingen være utført forsettlig eller grovt uaktsomt for at det skal kunne brukes reaksjoner overfor studenten, jf. lovforslagets § 12-4 andre ledd. For det andre må reaksjonen stå i et rimelig forhold til handlingen. Et slikt forholdsmessighetsprinsipp gjelder generelt både innenfor strafferetten og i forvaltningen. I punkt 16.4.4.3 i proposisjonen er det understreket at reaksjoner i fuskesaker må være forholdsmessige. Departementet peker i dette punktet på at reaksjonsbruken bør nyanseres, ikke bare ut fra graden av skyld (grov uaktsomhet eller forsett), men også ut fra hvor alvorlig fuskehandlingen er. Departementet peker på at en mindre alvorlig handling ikke bør føre til like streng reaksjon som en alvorlig fuskehandling, selv om begge handlingene er forsettlige. Departementet gir videre uttrykk for at det er forskjell på alvorlighetsgraden i å plagiere andres og eget arbeid, og at dette bør få betydning for reaksjonsfastsettelsen. Dersom Stortinget gir tilslutning til disse føringene, vil de utgjøre føringer for institusjonenes reaksjonsbruk i fuskesaker framover.

7. Komiteen ber også departementet om å foreslå en lovbestemmelse som presiserer institusjonenes ansvar for å sikre at studentene selv har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete prøvings situasjonen.

Svar:

Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte, jf. lovforslagets § 11-6 første ledd. At institusjonene må sørge for at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete prøvings situasjonen, er en naturlig del av institusjonenes ansvar. At studentene må være gjort kjent med hvilke regler som gjelder er også understreket i proposisjonens punkt 16.4.4.3 og i merknaden til lovforslagets § 12-4 andre ledd.

Det følger av lovforslagets § 11-6 tredje ledd at institusjonene gir forskrift om gjennomføring av eksamen, vilkår for å gå opp til eksamen på nytt og for adgang til ny praksisperiode. Det følger av forvaltningsloven § 39 at en forskrift ikke kan påberopes overfor den enkelte «før den er kunngjort som fastsatt i § 38, med mindre det påvises enten at forvaltningsorganet på annen forsvarlig måte har gjort forskriften kjent for offentligheten eller for vedkommende erverv, fag, interessegruppe eller for den forskriften påberopes overfor, eller at vedkommende har fått kjennskap til forskriften». Universitetene og høyskolene har dessuten en generell veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11.

Jeg mener på denne bakgrunn at det er klart at institusjonene har et ansvar for å sikre at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete

prøvingssituasjonen, og at det derfor ikke er nødvendig å regulere dette eksplisitt i loven. Dersom dette likevel skal lovfestes, kan følgende tilføyes som et nytt siste punktum i lovforslagets § 12-4 andre ledd:

Universiteter og høyskoler må sørge for at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hvilke regler som gjelder for den aktuelle eksamenen eller obligatoriske aktiviteten.

Et alternativ kan være å ta inn den delen av tilføyelsen som gjelder eksamen i lovforslagets § 11-6 tredje ledd og den delen av tilføyelsen som gjelder obligatoriske aktiviteter i lovforslagets § 11-4 andre ledd. Dersom formålet med å regulere dette er at studenter ikke skal bli møtt med reaksjoner for brudd på regler de ikke er gjort tilstrekkelig kjent med, er det kanskje mest hensiktsmessig å regulere dette samlet i lovforslagets § 12-4 andre ledd.

Med hilsen

Sandra Borch

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Stortingets presidentskap
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4691-

11. desember 2023

Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler - rettebrev

Kunnskapsdepartementet gjør herved oppmerksom på en feil i Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) og en forespørsel om klargjøring av lovforslaget som departementet har mottatt.

Feil i omtalen av høringsinnspill fra NOKUT

På s. 85, høyre spalte, linje 16 står det at alle unntatt NOKUT var positive til forslaget om å flytte bestemmelsen om at kvalitetssikringsarbeidet skal følge ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) fra studiekvalitetsforskriften til universitets- og høyskoleloven. På linje 30 på samme side står det at NOKUT var imot forslaget. Dette er feil, og følgelig kan Stortinget også bare se bort fra departementets vurdering av NOKUTs innspill som begynner nederst i venstre spalte på s. 86. Feilen skyldes at departementet har misforstått høringsinnspillet fra NOKUT. Høringsinnspillet fra NOKUT, som begynner på linje 31 i høyre spalte på s. 85, er korrekt gjengitt, men dette høringsinnspillet gjelder forslaget om myndighet til nedleggelse av studiesteder (punkt 8.2.4.2 i proposisjonen) og ikke forslaget om lovregulering av ESG. NOKUT støtter forslaget om regulering av ESG på lovs nivå.

Forespørsel om klargjøring av lovforslaget om tredjegangsvurdering av karakter

Departementet gjør også Stortinget oppmerksom på at Sivilombudet har bedt departementet vurdere om reglene om tredjegangsvurdering ved vesentlig karakteravvik i klagesensuren bør klargjøres. Bakgrunnen for Sivilombudets anmodning er ombudets [uttalelse i sak 2023/2435](#). I uttalelsen legger Sivilombudet til grunn at studentens begrunnelse for klagen på karakter, skal være tilgjengelig ved tredjegangsvurdering. Kunnskapsdepartementet er enig i denne forståelsen og viser til at dette også framgår av forarbeidene til dagens lov, se Prop. 64 L (2017–2018) merknaden til uhl. § 5-3 sjette ledd. At all dokumentasjon skal være

tilgjengelig ved tredjegangsvurdering er også omtalt under dagens regler i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 15.11.1, og disse reglene foreslås videreført i ny lov.

At all dokumentasjon, inkludert klagers begrunnelse, skal være tilgjengelig i klagebehandling, er hovedregelen etter forvaltningsloven. Reglene om såkalt blind sensur, som er foreslått videreført i forslagets § 11-11 andre ledd andre punktum, er et unntak fra dette. Tilsvarende unntak er ikke fastsatt for tredjegangsvurdering ved vesentlig karakteravvik, som er foreslått videreført i forslagets § 11-11 tredje ledd. Dermed vil det være hovedregelen som gjelder og dette er som nevnt, omtalt i tidligere forarbeider og i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 15.11.1.

Departementet vil klargjøre denne forståelsen overfor universitetene og høyskolene. Departementet antar at det ikke er nødvendig at dette klargjøres i selve lovteksten. Hvis Stortinget likevel ønsker at dette klargjøres i lovteksten, kan en mulighet være å ta inn følgende som nytt tredje punktum i forslagets § 11-11 tredje ledd: «I den nye vurderingen gjelder ikke begrensningen i andre ledd andre punktum». Departementet understreker at det er eventuell begrunnelse som ble gitt samtidig med klagen, som skal være tilgjengelig i tredjegangsvurderingen. Studentene skal ikke få informasjon om at saken går til tredjegangsvurdering, så studenten kan ikke gis anledning til å begrunne klagen på dette tidspunktet i klagebehandlingen. Se nærmere om dette i merknaden til forslagets § 11-11 tredje ledd.

Med hilsen

Sandra Borch

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Stortingets presidentskap
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4691-

15. januar 2024

Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler – rettbrev (obligatoriske aktiviteter)

Kunnskapsdepartementet har mottatt en henvendelse fra Sivilombudet med orientering om ombudets uttalelse i sak [2023/4774](#). Uttalelsen gjelder retten til å gå opp til eksamen og i hvilken grad denne retten kan begrenses gjennom at institusjonene fastsetter krav om obligatoriske aktiviteter som undervisning, kurs, arbeidskrav og praksis for å kunne gå opp til eksamen.

Sivilombudet legger i sin uttalelse til grunn at institusjonene bare kan fastsette krav om obligatoriske aktiviteter som vilkår for retten til å gå opp til eksamen dersom den obligatoriske aktiviteten gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og denne kompetansen ikke kan prøves på eksamen. Ombudet peker på at ordlyden i dagens universitets- og høyskolelov § 3-10 andre ledd er foreslått videreført i forslaget til ny lov § 11-4 andre ledd, men at omtalen i proposisjonen legger til grunn et annet innhold enn det ombudet legger til grunn som gjeldende rett. I proposisjonens punkt 15.5.4 og i merknaden til § 11-4 er det lagt opp til at institusjonene kan stille krav om obligatoriske aktiviteter dersom de gir et faglig utbytte, en vesentlig kompetanse eller en ferdighet som er nødvendig for å kunne få et fullt utbytte av undervisningen. Videre er det lagt opp til at det skal være opp til institusjonene selv å kunne kreve obligatorisk oppmøte (obligatorisk undervisning) som vilkår for å kunne gå opp til eksamen dersom de mener at deltagelse er viktig for studiekvaliteten.

Sivilombudet peker på at dersom deltagelse av hensyn til studiekvaliteten alene skal kunne settes som vilkår for å ta eksamen, vil dette være en vesentlig endring fra det som tidligere har vært uttalt som formålet med den frie eksamensretten. På denne bakgrunn ber ombudet departementet vurdere om det er grunn til å klargjøre lovforslagets hovedregel om fri eksamensrett, og hvor omfattende begrensningene i denne skal være.

Departementet vil på denne bakgrunn klargjøre overfor Stortinget at hensikten med omtalen i punkt 15.4.4 har vært å utvide institusjonens handlingsrom til å selv fastsette obligatoriske aktiviteter, inkludert krav om obligatorisk undervisning. Departementet har ikke foreslått å endre ordlyden i lovbestemmelsen fordi denne er formulert helt generelt, og ikke inneholder den begrensningen som Sivilombudet har lagt til grunn. Departementet er enig med Sivilombudet i at forarbeidene til dagens lov og juridisk litteratur, tilsier at institusjonenes adgang til å stille krav om obligatoriske aktiviteter i dag er begrenset til aktiviteter som gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og som ikke kan prøves på eksamen. Departementet mener imidlertid at en slik tolkning ikke bør videreføres og at institusjonene bør ha større handlingsrom til å fastsette krav om obligatorisk undervisning, jf. punkt 15.5.4 i proposisjonen.

Departementet ser at utstrakt bruk av obligatoriske krav, vil begrense muligheten til å ta eksamen som privatist. Samtidig må institusjonene ha tilstrekkelig handlingsrom for å kunne tilby høyere utdanning av høy kvalitet. Departementet mener at institusjonene er nærmest til å balansere de ulike hensynene og at vi må ha tillit til institusjonenes faglige vurderinger av hvilke krav som skal stilles for å kunne gå opp til eksamen.

Departementet vil også understreke at forslaget i § 11-4 andre ledd gir universiteter og høyskoler adgang til å gi forskrift om aktiviteter som er obligatoriske for å kunne gå opp til eksamen. Forslaget er ikke til hinder for at institusjonene fastsetter ulike krav for studenter ved insitusjonen og privatister dersom det er saklige grunner for det. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er å sikre deltagelse av hensyn til studiekvaliteten for dem som er tatt opp som studenter på studiet, kan det være saklig å unnlate å ha et tilsvarende krav for privatister ettersom disse uansett ikke deltar i undervisningen. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er at undervisningen gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen og som ikke kan prøves på eksamen, vil derimot kravet måtte gjelde både studenter og privatister. Departementet vil klargjøre dette overfor universitetene og høyskolene dersom Stortinget legger departementets vurderinger til grunn for vedtak om ny lov.

Med hilsen

Sandra Borch